
JORDI COLOMINA I CASTANYER

**DOS VOCABULARIS
D'OFICIS VALENCIANS
DEL SEGLE XVII:
G. TARRAÇA (1636)
I V. EXULVE (1643)**

INTRODUCCIÓ

(1) Al seu *Panorama de la lexicografia catalana*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986, pàgs. 98-100.

(2) Es publicà —no sé si complet— atribuint-lo a Roc Chabàs, que l'havia copiat i havia traduït la part llatina de les explicacions dels mots obscurs dels Furs al castellà, en els «Anales del Centro de Cultura Valenciana» (1945), pàgs. 3-27, 76-96 i 128-150. Ll. Alpera publicà en 1969 un article sobre aquest vocabulari a la «Revista Valenciana de Filologia» (VII, 1), pàgs. 77-86.

(3) Tenim notícia d'un altre vocabulari d'oficis, que no hem pogut consultar. L'esmentà per primera volta Josep Villarroya en els seus *Apuntamientos para escribir la historia del Derecho Valenciano y verificar una perfecta traducción de los Fueros*, València: Josep de Orga, 1804, XX + 230 pàgs. Obra molt interessant; consta de 24 cartes en les quals exposa el seu pla per a

Dins les minses produccions lexicogràfiques valencianes del segle XVII, G. Colon i A. J. Soberanas⁽¹⁾ esmenten diversos repertoris de terminologia jurídica: dos sobre vocables dels Furs (el d'Onofre Bertomeu Ginart, de 1608, i el de Gaspar Gil Polo i Josep Llop)⁽²⁾ i dos de noms d'oficis (el de Gregori Tarraça, de 1636, i el de Vicent Exulve, de 1643).⁽³⁾

Com que les normes legals exigien als notaris redactar els seus instruments jurídics en llatí, no ens ha d'estranyar trobar, en els manuals per a ús dels notaris, vocabularis per a facilitar el pas de la llengua vulgar al llatí, com els d'oficis que apareixen en les obres de G. Tarraça i V. Exulve.

Gregori Tarraça, «Notario público, y Causídico eminente»,⁽⁴⁾ natural de la ciutat de València, publicà pòstumament un *Formularium diversorum Instrumentorum contractuum, & ultimarum voluntatum, juxta magis communem stylum Notariorum Civitatis, & Regni Valentiae* (València: M. Sorolla, 1636) al començament del qual⁽⁵⁾ es troben uns *Nomina Officiorum* que ocupen 12 pàgs. Consta d'uns tres-cents noms d'oficis valencians, per un orde aproximadament alfabètic, acompanyats d'un o dos —més rarament tres o quatre— termes llatins equivalents. La seguida del repertori es trenca en algunes ocasions per a donar pas a uns petits vocabularis de terminologia específica d'algun ofici.⁽⁶⁾ Dels devers tres-cents noms d'oficis i dignitats eclesiàstiques, quasi un quaranta per cent es troben al *Thesaurus Puerilis* d'Onofre Pou, que degué ser la seua font principal.

Un altre notari natural de la ciutat de València, Vicent Exulve i Polo,⁽⁷⁾

incorporà una col·lecció de «nombres de oficis» i de «dignitats eclesiàstiques», de 32 pàgs., a la seua obra *Praeclaræ Artis Notariæ Tomi duo contractuum dilucidat formulas clausularum census recentem, & expeditam expositionem complectendes* (València: S. Esparsa, 1643, 722 pàgs.). Exulve —com es pot comprovar en la nostra edició— es basà en el vocabulari de Tarraça, que completà amb uns dos-cents noms d'oficis nous. El seu treball és més elaborat que el de Tarraça, car no es limita a traduir al llatí, sinó que pretén justificar les seues traduccions i esmenta les fonts en què basa aquestes.⁽⁸⁾

Del vocabulari de Tarraça en donaren notícia i n'oferiren una mostra Salvador Guinot i J. Ribelles Comín.⁽⁹⁾ El d'Exulve fon aprofitat per Marc Antoni d'Orellana en la seua excel·lent *Valencia antigua y moderna* —«una de les joies més valuoses de l'erudició valenciana»—⁽¹⁰⁾ i també J. M. Sanelo el va usar en part.⁽¹¹⁾ Com que em semblen dues obres importants en la història de la nostra llengua⁽¹²⁾ —i han estat desaprovechades pels nostres repertoris lexicogràfics—, he pensat que potser no és faena inútil oferir-ne una nova edició.⁽¹³⁾

Presente acarats els dos vocabularis. M'he limitat —per facilitar-ne l'edició i també perquè no he considerat interessant fer-ho altrament— a reproduir només el primer terme llatí de les traduccions. Respecte totalment l'ortografia dels textos. Només he afegit: *a*) els accents (els nostres autors encara no n'usen: només Exulve usa de vegades el greu en la prep. llat. à); *b*) les dièresis (p.e. *bàiner*, *proveïdor*, *baüler*; quan la *i* és semivocal E. i T. grafien amb *y*: *perayre*, *alcayt*, *bastayx*); *c*) els parèntesis, per a indicar els fragments sobrers (p.e. *so(o)ldador*, *asemil(l)er*); *d*) els parèntesis angulars, per a indicar els fragments que he afegit (p.e. empaliador *palliato*<*r*>, encañça horts <*t*> *opiarius*); i *e*) els claudàtors, per a indicar que no és un nom d'ofici —sinó un mot relacionat amb aquest— o bé que en el text original no apareix en aquesta posició i ha estat traslladat per alfabetitzar un segon element del mot complex (p.e. [*barcella* cumera mensularis], [*adoba foguers* focularius adaptator] darrere de *foguerer*), i *f*) els punts volats (p. e. *qui·ls*).

traduir els Furs del «lemosín catalán» en què foren escrits, al castellà. Per a aquesta tasca, de la qual dóna un tast excel·lent en la darrera carta, considera útils una sèrie de vocabularis i diccionaris valencians i catalans que esmenta en la carta vintena. A més del de S. Blanco —del qual parlarem tot seguit— esmenta els d'Exulve, el de Gil Polo i Llop, els diccionaris catalans de Torra i de Bellvitges, la *Crusca* d'Antoni de Basteró (*sic*) i el diccionari valencià d'Anselm Dempere, ms. en cinc volums, que afirma haver consultat a la biblioteca de Santa Maria del Puig. En les pàgs. 188-9 esmenta un vocabulari de noms d'oficis de 6 fulls que es troba al final del *Discurso de la Calidad del Notario, y Procurador* de l'alacantí Silvestre Blanco, publicat a València per J. B. Marzal en 1636 (veg. Ximeno, *Escritores del Reyno de Valencia*, 1747, I, pàgs. 330-1). La data de publicació i el nombre de pàgs. coincideix exactament amb el vocabulari de G. Tarraça...

(4) Segons V. Ximeno, *Escrit. Reyno de Val.*, I, 331, el qual afegeix que era «tan instruido en los Fueros, Estatutos, Leyes, Pragmaticas, Estilos, y Costumbres de esta Ciudad, y Reyno, que como dice Onofre Esquerdo, era el Oraculo à quien consultavan los Escrivanos para formar con acierto las Escrituras de los Contratos».

(5) Després de diversos textos introductoris, tots en castellà: un sonet anònim dedicat a l'autor, la censura del mestre fra Lamberto Novella, la llicència del Doctor Dolz i el pròleg de Don Pedro Castelví. (6) Així després de *garbellador* trobem els mots següents —amb les traduccions llatines

EXULVE (1643)		TARRAÇA (1636)	
NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
abaxador	tonsor panni	abaxador	tonsor
acaptador de plat	catiphorus		
acompañador	famulus à manu assuetum		
adestra cavalls	vd. <i>picador</i>		
adoba draps de raz	tapetiarius, aulaearius		
adoba foguers	focularius adaptator		

corresponents—: *barcella, rae-dor, almut, michalmut, almo-dí, lo pes, arrova i quintal*; i després de *jutge de obres* una relació de seixanta termes més o menys relacionats amb la construcció com ara (entre els que no esmente a la meua edició): *triquet de corda* 'domus pilae lusoria', *cova soterrànea, alqueria, granja, verger* 'tugurium', *carrer que no trau cap, rastell* 'septum', *figueral, oliveral, garroferal, moreral, noguer, ayguamolls...*
 (7) XIMENO, *Escrit. Rey. Val.*, I, 348, l'anomena «Vicente Juan de Exulve» (jo el que trobe al començament de la seua obra és «Vicentius Exulve e Polo») i el considera «hombre en su Facultad eruditísimo».
 (8) Així, p.e.: «*andador* Indictor funerum - - - Preco ferialis, idem, que es el que va ab la campaneta cridant, Confreres y confrereses»; «*macer* o *verguer* Lictor, is, qui curios vulla saber la derivacio, y origen d'aquest vocable ne fa mensio de la etymologia Aulio Gell.»; «*sombrerer* Umbellarius, ii ab umbella per lo sombrero pera fer sombra»; «*veler* Calanticarius, ii à Calantica, vel o tocado de dona; Capillarius, ii à capillare vel o capell de dona». Al començament del vocabulari indica les abreviatures usades: «T. y P.: The-saurus Puerilis. Nebris.: es el Nebrisense. P. Perey: Padre Benedict Perey <r> a Portugues en su Vocabulario. V. H.: Vocabulario del humanista. A. y C.: Ambrosio Calepino. M. y N.: Miguel Navarro en su Vocabulario de las partes interiores del cuerpo. V.: Vocabulario del derecho. H. S.: Henrico Stefano. No.: vocablo nuevo. B.: es Barbaro». El Nebrija que usa és el castellà, com podem veure

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
adroguer	aromatarius	adroguer	aromatarius
[botiga de adroguer	aromataria]		
aferma criats	pedotriba		
[afeyts, lo que ven	pigmentarius]		
olors y afila llancetes	scalpellorum exacutor	afilador de llancetes	scalpellorum exa- cutor
agramador	cannabis malleator		
agranador	converritor		
aguller	acularius	aguller	acuarius
alabarder	spiculator	alabarder	satelles
alacayo o lacayo	pedissequus	alacayo	pedisecus
aladrer	aratrarius		
albarder	clitellarius	albarder	clitellarius
albeytar	veterinarius	albeytar	veterinarius
alcabaler o arrenda-	publicanus	alcabaler	publicanus
dor de rendes reals	arcis praefectus		
alcayt de castell	praeses		
alcayt de presos	carcerarius philacista	alcayt de presos	carcerarius
alchimiste	chymicus	alchimiste	chymicus
alfarraçador	praediator		
alfèriz	antesignanus	alfèriz	signifer
		alforger	manticarius
algepser	gypsarius	algepser	gypsarius
alguasil	alguaselus, algozirius	alguazil	arguacirius, coactor
almesquer	moscharius	almesquer	pigmentarius
almirant	navarchus		
[Almodí, guardià del	siliginarius]	[Almodí	triticaria domus]
alquila bèsties	vd. <i>lloga bèsties</i>	alquila bèsties	jumentarius, vd. <i>lloga bèsties</i>
aluder	membranarius		
amortallador	copiata		
andador	indictor funerum	andador	nomenciator, convo- cator, vd. <i>macip</i>
		apothecari	pharmacopola
apothecari	pharmacopola		
apuntador	submonitor		
archero	arquites		
[mestre de arcs	arcuarius]		
architecte	vd. <i>obrer de vila</i>	architecte	vd. <i>obrer de vila</i>
arener	arenarius	arener	arenarius
argenter	auri faber	argenter	argentarius
[botiga de argenter	argentaria]	[tenda de argenter	aurificina]
[mestre de armes	gladimagister]		
[neteja armes	armorum politor]		

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
arrendador de rendes reals	publicanus	arrendador	manceps
arriero	agaso	arriero	mulio
arrover de oli, qui mesura	amphorarius	arrover de oli	congiarius olei
arrover, qui la porta	amphoraeorophorus		
assaonador	coreorum macerator	artiller	machinarius
asclador	vd. <i>estellador</i>	assaonador	coreorum macerator
[ascla	assula]		
asemil(l)er	mulio	azemiler	mulio
atallador	antecursor	atambor	tympnarius
atambor	tympnarius		
autor de comèdies	archimimus		
[mestre de axa	vd. <i>mestre de fer</i> <i>carros</i>]	ayguader	lixa
ayguader	aquarius		
ayguardenter	latifex	ayo	educator
ayo	educator	bachiller en The.	Sacrae Tho. candi- datus
bachiller en santa Theologia	candidatus	bachiller	candidatus, laureatus
bachiller generalment	candidatus, laureatus		
baïner	evaginaris	ballester	ballistarius
balancer	staterarius	bancaler	manticarius
ballester	ballistarius		
bancaler	manticarius	bañador	balneator
banquer o cambiador	argentarius	barber	chirurgus
bañador	balnearius	[barberia	tonstrina]
barber	tonsor		
[botiga de barber	tonstrina]	[barcella	cumera mensularis]
barceller	cumerarius		
		barquer	cymbarius
barquer, qui les fa	scapharis faber	barreter	pilearius
barquero	cymbarius	bastayx	gerulus
barreter	pilearius		
bastayx	gerulus	batedor de moneda	argyrocopus
bataner	pertonsorius	batifuller	bractearius
batedor de moneda	argyrocopus		
batifuller	bractearius		
batle	batlivus, bajulus		
baüler	arcecorarus	blanquer	pellium macerator
blanquer	pellio		
[blanqueria	maceraria domus]	bochí	carnifex, tortor
bochí o morro de vaca	tortor, carnifex		

en «*ferra besties Veterinari* calceator Neb. Dicc. Español».

(9) Veg. S. GUINOT, *Fuentes de estudio de la lengua valenciana*, «Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura», V (1924), págs. 216-218 i J. RIBELLES COMÍN, *Bibliografía de la lengua valenciana*, III (ss. XVII y XVIII), Madrid, 1943, págs. 247-249.

(10) Com la qualificà encertadament el mestre M. Sanchis Guarnier en la seua obra *Els valencians i la llengua autòctona durant els segles XVI, XVII i XVIII* (València: A. el Magnànim, 1963), pàg. 115. El ms. d'Orellana (c. 1800), que aprofitaren diversos autors del segle passat, fou publicat per ABV en 1923-24.

(11) L'esmenta explícitament en alguns mots del seu *Diccionari valencià-castellà*, p.e. s.v. *botiga de cinter, ò correger, cambiador, calceter, carnsalader* (ed. Gulsoy, págs. 241-246), però sembla que després —a partir de la lletra *d*— ja no l'usà: en tenia prou amb el «tesor» d'Onofre Pou...

(12) Per raons d'espai no puc oferir un estudi de la llengua d'ambdós vocabularis. La manca de preocupacions puristes dels nostres autors ens proporciona un bon testimoni de la llengua real de la primera meitat del segle XVII. Observem, p.e., la grafia *x* per al fonema palatal fricatiu sord en posició inicial, preconsonàntica i intervocàlica i *yx* en posició final, que potser reflecteix la pronúncia real de l'època: *xalmer, xakimer, pexcador, caxer, exeter, quexaler; bastayx, porter ofici bayx*; l'ús del sufix *-iste*: *alchímiste, coroniste, gomiste, organiste, polvoriste, evangeliste* i *sotsacriste* (cf. *sacrista* i *sotssacrista*, però potser aquests darrers són oxítans); nombro-

sos mots composts no enregistrats als nostres diccs.: *adestra cavalls, adoba draps de raz, adoba foguers, aferma criats, afile llancetes, encañiça horts, esmola tisoires, ferra besties, neteja armes, neteja dents, sola miges, tira sacs, tira vi*; nombrosos mots no enregistrats —a més dels que estudie en els comentaris— p.e.: *domasquiner, filoser, granoter, imaginari, ingenier, morneller, pardaler, xalmer, xakimer*. L'estudi dels castellanismes també fóra interessant. Però qui vulga el podrà fer amb la nostra edició. (13) També ho aconsellaria l'estat deficient en què es troben els exemplars que conec d'aquestes obres. A la Biblioteca Universitària de València es conserven dos exemplars de l'obra d'Exulve prou mutilats i perforats pels insectes: basant-me en tots dos exemplars he pogut confegir la meua edició, car quasi sempre allò que ha desaparegut de l'un exemplar es conserva en l'altre.

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
bodegoner	condimentarius	bodegoner	tabernarius
boter	doliarius	boter	doliarius
botiguer de llenç, de draps, de seda	botiga de sastre, de tapiner, de barber, de cinter o correger, de puñaler, de argenter, de adroguer, de llegumer]	botiguer de llenç, de seda, de razos	
[boticaria	pharmacopolium]		
[venedor de botinges y enguents	mirobrecarius]		
brodador	segmentarius	brodador	segmentarius
brunater	vd. <i>capucher</i>	brunater	vd. <i>capucher</i>
buoner	barathro	buñoler	strabilitarius
burater	collubiarius	buoner	barathro
cabañer	vd. <i>ganadero</i>	burater	epitogiarius
çabater o sabater	sutor	cabañer	vd. <i>ganadero</i>
çabater de vell	vd. <i>remendó</i>		
cabestrer	vd. <i>xaquimer</i>	cabestrer	xachimarius
cabrero	caprarius	cabrero	caprarius
cabriter	aegonomus		
cadirer	sedilearius	cadirer	sedilearius
calceter	calligarius	calceter	calligarius
calciner	calcarius	calciner	calcarius
calderer	aenarius	calderer	aenarius
caldiriclau	clavicularius		
camarero	cubicularius	camarero	cubicularius
[cambiador	argentarius]		
[porter de cambra	admissionalis]		
campaner	fusor aeramentarius	campaner	fusor aeramentarius
campaner, qui toca	matricularius		
camueser	pomarius	camueser	pomarius
caneler	candelarius	caneler	candelarius
canterer	amphorarius	canterer	amphorarius
[cantereria	fligina]	[canteria	domus amphoraria]
cap de escuadra	primipilus		
cap de guayta	caput excubiorum	capdeguayta	caput exubiorum
[mestre de Capella	chorodidascalus]		
capità de la guarda	celerum proregis		
	tribunus		
capità general	archigubernus		
capser	capsularius	capser	capsularius
capucher	sagarius	capucher	caputarius
carboner	carbonarius	carboner	carbonarius

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
carceller	ergastularius	carceller	carcerarius
cardador	carminator	cardador	carminator
carder	carminarius	carder	carminatorius
carnicer	lanius	carnicer	lanius
		[carniceria	macellum]
		cansalader(i)	succidiarius
carnsalader	petafuncularius		
[carnsalada]			
[qui ven per la			
carrera	circitor]		
carreter, qui-ls fa	carpentarius	carreter, qui-l fa	carpentarius
carreter, qui-ls porta	rhedarius	carreter, qui-l porta	rhedarius
[mestre de fer car-	rhedarius]	[mestre de coches o	rhedarum faber]
roces		carroces	
mestre de carros	carpentarius]	[mestre de carros	carpentarius]
castrador	castrator	castrador	castrator
[adestra cavalls	vd. <i>picador</i>]		
[domador de cavalls	domitor]		
[pastor de cavalls	hipponomus]		
[picador de cavalls	equiso]		
cavaller	eques		
cavalleris	equiso	cavalleris	hyppocamus
caxer de llibre	capsiliber		
cedacer	cribarius	cedacer	cribarius
celler	vd. <i>seller</i>	[celler de vi	cella viniaria]
cequier	inciliaris	cequier	cequiarius
[mestre de cere-	praefectus ceremo-	[mestre de cere-	praefectus caeremo-
mònies	niarum]	mònies	niarum]
cerer	cerearius		
[mestre de chics	elementarius		
	magister]		
[pare de chics	prephotropus]		
expòsits			
chirimiter	tibicen		
cinter	cingularius	cinter	cintorius
cirurgià	chirurgus	cirurgià	chirurgus
ciser	publicanus		
cisteller, qui les fa	cistifex		
cisteller, qui ven	cistifer		
clavasoner	clavifiger		
clarí	aenarius		
cochero	auriga	cochero	auriga
		[mestre de fer coches	rhedarum faber]
		o carroces	
colmener	apiarius	colmener	alvearius
comediànt	gesticulator	comediànt	comedus

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
[autor de comèdies	archimimus]		
comprador	obsonator	comprador	obsonator
confiter	dulciarius	confiter	salmagiarius
[majoral de confraria	confraternitatis		
	magister]		
concellers	conciliarii		
condestable	magister equitum		
contador	raciocinator	contador	calculator
contador major	agyrologus		
copero	pincerna	copero	pincerna
corder	funicularius	corder	funarius
corder de guitarra	restio		
corneta	cornicen		
coroniste	chronographus	coroniste	chronographus
corredor	curio	corredor	cu < r > sor
corredor de bèsties	mango	corredor de bèsties	belluarum cursor
corredor de fira	proxeneta	corredor de fira	proxeneta
corredor de llonja	pactor	corredor de llonja	pactor
corredor de orella	pararius		
		corredor de coll	colli cursor
correger	zonarius	correger	zonarius
correu	tabellarius	correu	tabellarius
correu major	grammatophorus		
	maximus		
cotamaller	loricarius	cotamaller	loricarius
criat	famulus	criat	alumnus
criat de mula	famulus jumentarius		
[aferna criats	pedotriba]		
çurrador	vd. <i>assaonador</i>	çurrador	coriarius
cuyner	obsopoeus	cuyner	coquus
		[cuyna de casa	popina]
dançador	chyronomon		
daurador	deaurator	daurador	inaurator
delmer	decumanus	delmer	decumanus
[neteja dents	sculptor dentium]		
desclauquillador	desdigilator	destilador	instillator
destilador	instillator	dibuxador	adumbrator
		dispenser	penator
dispenser	promuscondus		
doctor en Drets	I. V. D. jurisperitus		
domador de cavalls	domitor		
domasquiner	serici damasceni	domasquiner	textor serici da-
	textor		masceni
[texidor de domàs	textor damasceni]		
draper	pannarius institor	draper	pannorum venditor

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
[adoba draps de raz	trapetiarius]		
[botiguer de draps	pannarius institor]		
[botiga de draps	pannaria]	[tenda de draper	officina pannaria]
dulçayner o dol- çayner	fistulator		
eguer	peroriga		
embalador	sarcinator	embalador	sarcinator
embaxador	caduceator	embaxador	legatus
emblanquinador	incrustator	emblanquinador	tector
empaliador	palliato < r >	empaliador	palliator
empedrador	silicarius	empedrador	silicarius
engüer o ingenier	trochlearius	enginyer	trochlearius
encañiça horts	< t > opiarus		
enfermer	nosocomus		
engomador	vd. <i>gomiste</i>	[enfermeria	nosocomium]
[enguents, venedor	microbrearius]	engomador	gumminator
de botinghes y			
escholà	hyerophilax	escholà	hyerophilax
[mestre de Escoles o	gymnasiarchus]	[mestre de escola	gymnastes]
Masescuelas			
escopeter	silicarius faber	escopeter	sclopetarius
escopeter de caxa	abietarius		
escorchador	excoriator		
[mestre de escriptoris	scrinarius]		
escrivà de cort	actuarus	escrivà de cort	actuarus
escrivà de manament	R. M. scribe		
escrivà de registre	regius scribe regesti		
escrivent	scriptor	escrivent	scriptor
escuder	scutifer	escuder	scutarius
[escudelles, mestre de	argillacearius]		
plats y			
escultor de madera	argyrocopus		
escultor en pedra o	lithoglyphus		
estatuari			
escura amprius	cloacarius	escura amprius	purgator
escura pous	expurgator puteorum	escura pous	aquilex
		[mestre de esgrima	lanista]
esmola tisores	forcipum acuminator		
espadador	spathator		
espardeñer	sculponarius	espardeñer	sculponarius
esparter	spartarius	esparter	spartarius
espaser, qui les fa	ensium < um > faber	espaser	ensium faber
espaser, qui amola	ensium exacutor	espases, qui amola	acuminator

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
espaser, qui les neteja y guarnix especier	evaginarium aromatarius	el que les neteja especier [tenda de especeria]	evaginarium aromatarius aromatopolium]
estatger [estatuari estellador estorer estudiant exeter	insularium lithoglyphus] lignarius storarius studens curiparius	estellador estorer	lignator storarius
femater ferrer ferrer de obra grossa ferroveller ferra bèsties filaner de seda filoser flaquer	stercorarius ferrarius faber ferramentarius ferruminator veterinarius calceator serinector colifer artocopus	faraute ferrer ferroveller	caduecus faber ferrarius ferruminator
foguener [adoba foguers forjador, que és lo qui obra espases formatger former forner [forn de pasticer o forn chic] fossier fraçader o flaçader [fraçada frener fuster galliner ganader ganader de ganado major pastor de ganado major garbellador	focularium focularium adaptator] bonausus casearius fornarius (sic) furnarius sandapilarius lodiciarius lodix] fraenarius faber lignarius gallinarius pecuarius armentarius armentarius cribator	flaquer [flaqueria forjador formatger former forner [forn de vidre fossier flaçader frener galliner ganader garbellador gayter	pannificus pristinum] bonausus casearius formarius artocopus clybanus vitriarius] vespilo lodiciarius faber fraenorium gallinarius armentarius cribator utricularius
general de armada general de la cavalleria	archigubernus praefectus equestris		

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
[mestre de gerres	doliarius]		
giponer	thoracarius	giponer	thoracarius
gomiste	gumminator		
[mestre de Gram-	ludi magister]		
màtica			
granerer	scoparius	granerer	scoparius
granoter	batracharius	granoter	ranarius
gravador	caelator	gravador	caelator
guadamaciler	pellium collector	guadamaciler	pellium collector
[guadamacil	pellis aurata]	[guadamacils	cortinae alutariae]
guadañador	feniseca		
guanter	manticarius	guanter	alutarius
guarda de bosc	saltuarius	guarda de bosc	saltuarius
guarda de la costa	conspicillo		
guarda del Rey	cornicularius		
guarda de porta	portarius	guarda de porta	portarius
guarda de ports	lymenarcha		
guarda ropa	vestispicus	guardaropa	vestispicus
		guarda de camins	liminarcha
		guardià	custos
guardià de camins	itinerarcha		
guardià de la horta	oporophylacius		
guardià del Almodí	siliginarius		
guardià de ovelles	opilio		
guardià del aygua	hydrophylattus		
guarnicioner de	munitionario	guarnicioner de	faber capillorum
espases		espases	
[cap de guayta	caput excubiorum]	[capdeguayta	caput exubiorum]
guitarrer	testudinarius	guitarrer	plectropetus
[corder de guitarra	restio]		
hamer	hamarius		
[mestre de hams	hamarius]		
[mestre de harpes	plectropetus]		
herbolari	herbarius	herbolari	herbarius
hevilleter	fibulator	hevilleter	fibolarius
hortolà	olitor	hortolà	olitor
hospitaler	xenoparocus		
hostaler	stabularius	hostaler	xenodocharius
il·luminador de	miniculator		
llibres			
imaginari	statuarius	imaginari	imaginarius
impressor	typographus	impressor	typographus
jardiner	topiarius		

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
jurat	tribunus	jurat	tribunus
jurat en cap	consul primarius	jurat en cap de Cavallers	tribunus primarius militum
		jurat en cap de Ciutadans	tribunus primarius civium
justícia civil	judex urbis ordinarius	justícia civil	judex ordinarius urbis & in causis civilibus
justícia criminal	judex criminum		
[lacayo, alacayo o lapidari	pedissequus] gemmarius	lapidari	lapidarius
[texidor de llana llancer	lanarius textor] lancearius	[texidor de llana	lanarius textor]
[afila llancetes	scalpellorum exa- cutor]	[afilador de llancetes	scalpellorum exa- cutor]
llanterner	laternarius	llanterner	laternarius
llaurador	agricola	llaurador	agricola
llaurador a miges	colonus partiarius		
llegumer	legumarius	llegumer	legumarius
llencer	lintearius	llencer	lintearius
[botiguer de llenç	vd. <i>lencer</i>]		
[botiga de llenç	tentorium]		
[texidor de llenç	lintheo]		
lleñater	lignilator		
[venedor de llet	lactarius]		
lleva manches	vestispicus		
llibrer	bibliopola	llibrer	bibliopola
[libreria	taberna libraria]		
llister	cingularius	llister	toeniarius
lloga bèsties	vectigalarius	lloga bèsties	miritorarius
		lymosner	eleemosynarius
macer o verguer	lictor	macer o verguer	lictor
macer, pertiguer o macip	claviger monitor	macip	monitor
[escultor de madera	argyrocopus]		
[tallador de madera	lignarius]		
magerrer	manuabarius		
majoral de confraria	confraternitatis magister		
		majordom	praefectus domus
manobre	manufex		
mañà	cerdo	mañà	serdius

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
margenter	circitor	margenter	circitor
matalafer	culcitrarius	mariner	navicularius
mataporcs	suicida	matalafer	culcitrarius
menescal	veterinarius	meler	melarius
menestril	tibicen	menescal	veterinarius
mercader	institor	menestril	tybicen
mercader de seda	metaxarius	mercader	institor
mestre de:		mestre de:	
arcs, armes, Capella,	de terra, òrguens,	escola, axa, esgrima,	
axa, chics, Escoles,	palmitos, parets,	obra de terra, rellon-	
Grammàtica, fer car-	plats y escudelles,	ges, plats y escude-	
rocés, carros, Escrip-	obra de rajoletes de	lles, rajoletes de	
toris, gerres, hams,	Manizes, rellonges,	Manises, òrguens,	
harpes, Naus, obra	ulleres	ulleres, palmitos,	
		Ceremònies	
mesurador	mensurator	mestresala	architilinus
mesurador de oli	capulator	mesurador	mensurator
[sola miges	tibialium soleator]	metge	medicus
[misatge o mensatger	nuncijs]	{sola miges	tibialium soleator]
moço de mules	famulus jumentarius		
moneder	monetarius	moliner	pristinarius
[batedor de moneda	argyrocopus]	[batedor de moneda	agyrocopus]
montero	venator	montero	venator
morneller	retifex		
[morro de vaca	tortor]		
[criat de mula	famulus jumentarius]		
[moço de mules	famulus jumentarius]		
mustaçaf	aedilis	mustaçaf	aedilis
[mestre de naus	naupegus]		
neteja armes	armorum politor	neteja dents	scalptor dentium
neteja dents	scalptor dentium	nevater	nivearius
nevater	nivearius	[nevateria	domus nivearia]
		notari	tabellio
notari	tabellio		
nuncio	nuncijs	obrer de vila	villae operarius
obrer de vila	aedificator	odrer	utrarius
odrer	utrarius		
olier	olearius		
[mesurador de oli	capulator]		
[venedor de oli	eleopola]		
oller	figulus	oller	figulus

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
organiste	musicus organicus	organiste	musicus organicus
organiste, qui-ls fa	vd. <i>mestre de fer òrguens</i>		
[mestre de òrguens	organarius faber]		
oripeller	vd. <i>guadamaciler</i>		
orlador	limborarius, vd. <i>brodador</i>		
ortolà	vd. <i>hortolà</i>		
oveller	ovarius		
[guardià de ovelles	opilio]		
palafangher	palatarius		
paler de forn	fornacarius	paler de forn	fornearius
palejador	palleator		
palleter	sulphurarius		
palmiter	flabellarius		
[mestre de palmitos	flabellarius faber]	[mestre de palmitos	flabellarius]
parsoner	colonus partarius		
pardaler	aviarius		
pare de chics	prephotropus		
expòsits			
pare de òrfens	orphanotropus		
[mestre de parets	parietarius]		
passamaner	serio cordarius	passamaner	serio cordarius
pasticer	pistor	pasticer	pistor
pastor	pecuarius		
pastor de cavalls	hipponomus		
pastor de ganado	armentarius		
major			
pavonador	politor	pavonador	illustrator
pedrapiquer	lapicida	pedrapiquer	lapicida
pedrer, que les talla	latomus		
peller	interpolator	peller	pellio
pellicer	pellicarius		
pentiner	pectinarius	pentiner	pectinarius
perayre	lanarius	perayre	lanarius
pertiguer o macer	claviger	perteguer o macer	claviger
pesador	pensator		
pesador del Rey	isostates		
pexcador	piscator	pexcador	piscator
pexcador de alma-	caetarius	pexcador de alma-	caetarius
drava		drava	
		[pexcateria	piscataria]
picador de cavalls	equiso		

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
pica tapins	solearum percussor	picatapins	solearum percussor
pífaró	lituus		
pinter, qui fa lliços	licarius	pinter	pectinum faber
pintor	pictor	pintor	pictor
[acaptador de plat	catiphorus]		
[mestre de plats y	argillacearius]	[mestre de plats y	argilacearius]
escudelles		escudelles	
polvoriste	sulphurarius	polvoriste	sulphurarius
porqueriso	porculator		
portaler	janitor	portaler	vestibularius
porter ofici bayx	accensus		
porter que cita	cliduchus		
porter de cambra eo	admissionalis		
que té conte de la			
porta			
potecari	myropola, vd. <i>apotecari</i>	pothecari	pharmacopola
potrero	equorum dextrator		
posta	veredarius		
posta o cavall de			
correu			
prensador	premlarius	prensador	praemularius
proveïdor	provisor		
puñaler	gladiarius	puñaler	gladiarius
[botiga de puñaler	gladiaria]		
quinquiller	institor		
quexaler	edentarius	quexaler	edentarius
racional	rationum urbis	racional	rationum urbis
	praefectus assuetum		praefectus
rajoler	laterarius	rajoler	laterarius
[mestre de obra de	emblematarius]	[mestre de rajoletes	amblematarius]
rajoletes de Manizes		de Manises	
		[rajolar	domus lateraria]
ramilleter	stephanopolis		
[adoba draps de raz	tapetiarius]	[botiguer de razos	venditor serici razi]
regañó	redemtor		
rellonger	vd. <i>mestre de rellonges</i>	rellonger	horologarius
[mestre de rellonges	horologarius]	[mestre de rellonges	automatarius faber]
remendó de sabates	sutor veteramentarius	remendó de çabates	resutor
remendó sastre	refartor		
representant	comoedus		
representant autor	fabularum actor		

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
ropaveller	propola		
sabater	sutor		
[botiga de sabater	sutoria]		
sabater de vell	sutor veteramentarius		
saboner	saponarius	saboner	saponarius
saliner	salinator		
[venedor de sal	salarius venditor]	[venedor de sal	salarius venditor]
sarcidor	sarcitor	surcidor	sarcitor
sargent	structor	sargent	structor
sargento mayor	designator maximus		
sarrier	sirpearius		
sastre	sartor	sastre	sartor
sastre remendó	veteramentarius		
	sartor		
[botiga de sastre	sartoria]		
seder	metaxarius		
[botiguer de seda	sericarius]		
[botiga de seda	sericaria]	[tenda de seda	officina sericea]
[filaner de seda	serinector]		
[mercader de seda	metaxarius]		
secretari	famulus a secretis	secretari	famulus à secretis
sellador	caelator		
selle <r >	ephippiarius	seller	ephippiarius
serrador	serrulator	serrador	serrularius
sola miges	tibialium soleator	sola miges	tibialium soleator
so(o)ldador	ferruminator		
soldat de la guarda	praetorianus miles		
sombrerer	umbellarius	sombrerer	galearius
[sombbrero	umbella]		
sucrer	dulciarius	sucrer	dulciarius
tabaler	tympanista	tabaler	tympanista
talequer	manticarius	talequer	manticarius
tallador de pedra	latomus	talla pedra	latomus
tallador de madera	lignarius		
tapiador	parietarius structor	tapiador	parietarius
tapicer	tapetiarius	tapicer	tapicearius
tapiner	sandalarius	tapiner	sandalarius
[botiga de tapiner	sandalaria]		
[pica tapins	solearum percussor]	[pica tapins	solearum percussor]
taverner	caupo	taverner	caupo
		[taverna	caupona]
taulager	nummularius	taulager	nummularius
tender	institor	tender	institor

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
[tenda aon se ven [tenda aon se fa alguna cosa [tenda qualsevol	taberina] offic<i>na] tentorium]	[tenda aon se treballa	officina]
[mestre de obra de terra	figulus]	[tenda de argenter, de draper, de especeria, de ollers, de seda]	
thesorer	thesaurarius	[mestre de obra de terra	fictor]
teuler	teglarius	thesorer	tribunus
texidor	textor	teuler	teglarius
[botiga de texidor	textrina]	texidor	textor
texidor de brocats	gynecarius	[botiga aon se tix	textrina]
texidor de domàs	textor damasceni	texidor de domàs	textor damasceni
texidor de llana	lanarius textor	texidor de llana	lanarius textor
texidor de llenç	lintheo		
texidor de lli	linthei		
texidor de tovalles	scutulator		
tintorer	infector	tintorer	tinctor
		tintorer de grana	flaminearius
		[casa tint	officina tinctoria]
tira sacs	saccarius		
tira vi	vinivector		
tireter	ligulator	tireter	ligulator
toñner	thynnerarius	tonyner	thinnerius
torcedor	tortor	torcedor	tortor
torner	teorumatarius	torner	teorumatarius
treginer	agaso	treginer	reginarius
trompeta	buccinator		
trompeta públic	preco	trompeta públic	praeco
trompeter	tubicen	trompeter	symphoniacus
ullerer	ocularius		
[mestre de ulleres	perspiciliarius]	[mestre de ulleres	ocularius faber]
vanover	stromatarius		
vaquero	bubulcus	vaquero	bubulcus
vedell de les scoles	videllus		
veler	calanticarius	veler	calanticarius
[venedor de vell	propola]		
velluter	sericarius textor	velluter o texidor de terciopelo	bombycinae villosae textor
venedor de botinghes y enguents, de llet, de oli, de sal, de vell		venedor de sal	salarius venditor

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

NOMBRES DE OFICIOS		NOMINA OFFICIORUM	
venter	cauponarius	venter	stabularius
vergher	virgarius	[venta	taberna]
vergueta	lictor	verguer	virgarius
vidrier	vitriarius artifex	vergueta	lictor
vidrier, qui-l ven	vitriarius	vidrier	vitrearius
vinagrèr	acetarius	vinagrèr	acetarius
xalmer	sagmarius		
xakimer	capistrarius	xaquimer	capistrarius

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

DIGNIDADES ECLESIASTICAS, Y SOS OFFICIS, Y NO SEGUIXEN LO ABECEDARI PER SER GRADUABLES		DIGNIDADES ECLESIASTICAS	
papa	romanus pontifex	papa	romanus pontifex
cardenal	cardenalis	cardenal	cardenalis
patriarcha	patriarcha	patriarca	patriarcha
arquebisbe	archiepiscopus	arquebisbe	archiepiscopus
bisbe	episcopus	bisbe	episcopus
arcediano	archilevita	arcediano	archidiaconus
degà	decanus	degà	decanus
canonge	canonicus	canonge	canonicus
pavordre	praepositus sedis	pabordre	praepositus sedis
sotsacriste	subsacrista	sotssacrista	subsacrista
sacrista	aeditimus	sacrista	aeditimus
vicari general	apocrisarius		
vicari	parochus	vicari	parochus
archipestre	archipresbyter	archipestre	archipresbyter
cabiscol	mesochorus		
mestre de capella	chorodidascalus		
mestre de cant	phonascus		
scolà	hierophylax		
campaner	tintinabularius		
sacerdot	praesbyter	sacerdot	presbyter
evangeliste	diaconus	evangeliste	diaconus
epistoler	subdiaconus	epistoler	subdiaconus
mestre de cerimònies	praefectus ceremoniarum	[mestre de cerimònies	praefectus caeremoniarum]
diputat	hierodulus	deputat	hierodulus
moço de cor	acolythus	moço de cor	acolythus
pertiguer	claviger	pertiguer	claviger
vicari	xenoparochu		
thesorer	aerarius		
custodi	cuxtos		
archiver	archiverarius		
		chantre	cantor
		cantor	succentor

EXULVE (1643)

TARRAÇA (1636)

DIGNITATS DE FRARES			
generalíssim general	generalis praefectus almae religionis praefectus		
provincial	praefectus provinciae	provincial	provinciae religionis praefectus
guardià	praefectus coenobii	guardià	praefectus monachorum
abad	archimandrita abbas	abad	abbas
prior	pastor	prior	praefectus coenobii
suprior	subpastor		
frare	monachus		
frare donat	emissus monachus		
frare francisco	franciscanus monachus		
hermità	anachorita		
provincial de monges	virginum sacrarum praefectus		
abadesa	sacerdos maxima		
piora	priorita		
subpiora	subpriorita		
monja	monialis		
lo monestir	monasterium		
convent de monges	monachium		

acaptador de plat «Catiphorus, Discophorus» (Exulve [E.]). No enregistrat (n.e.) al *DCVB*. Busa defineix *discophorus* com a «lo servidor del plat».

aferma criats «Pedotriba o Pedotribes» (E.). El *DCVB* només arreplega *afermamossos* «funcionari municipal que en els segles xv i xvi actuava a València cercant els vagabunds i desenfaenats i afermant-los per a les faenes que sabien fer...». M. Sanchis Guarner (p. 180) parla del mateix funcionari i l'anomena *afermador de macips* o *aferma-mossos*.

albeytar «Veterinarius, Cteniatus» (Tarraça [T.]). Onofre Pou (107r) defineix amb els mateixos mots *menescal*: «Ctematrus, veterinarius». En el Nebrija castellà de 1516 (Neb. 1516) podem llegir «*albeytar* medico de bestias “veterinarius”». El *DCVB* enregistra el mot per primera vegada en català en un document de Montblanc de 1708 sota la grafia *albeyter*. Em sembla que si el mot era viu realment a la València siscentista devia ser oxíton *albeytâr* —pronúncia

que també s'ha donat en portuguès (*DECH*)—, car altrament hauríem trobat *albéyter*; una pr. *albéytar* ens indicaria un manlleu recent —sense integració— del castellà.

alfarraçador «Praediator» (E.). Deu ser errada per *praedictor* «el qui fixa de bestreta, el qui assenyala prèviament (el preu d'alguna cosa)». Segons el *DCor* la primera documentació del mot eren els diccionaris de Sanelo i d'Escrig.

alfèriz «Signifer, Vexillarius» (T.), «Antesignanus, Vexillarius» (E.). En OPou (116r) també *alferis*. A la ciutat d'Alcoi s'ha conservat aquesta variant (pr. *alfèris*) per a designar dos personatges de les festes de Moros i Cristians: l'*Alferis* Moro i l'*Alferis* Cristià; en canvi del grau militar de l'exèrcit en diuen *alferes* (pr. *alfères*).

alguazil Aquesta és també la grafia de Neb. 1516 i d'OPou (11r, 77v). Busa (1507) escriu *algotzir*. I encara mantenen la -r Tarazona (1580) que escriu *alguazirs* (p. 122) i *alguatzir* (p. 123) i Ginart (1608) *alguazir*.

almesquer El *DCVB* només arreplega *almesquer* en els sentits de «gat salvatge», «planta» i «peix».

archero El francès *archer* «soldat armat d'arc» fou adoptat pel català *arxer* (doc. 1413, 1474, i també Ilinatge [*DCVB*]) i pel castellà *archero* (Neb. 1495 [*DECH*]). En castellà prengué el sentit de «soldat de la guàrdia dels Àustries». Neb. 1516 escriu «*archero* o *frechero* “Arquites”»; i Busa «*arxer* o *fletxer* “Arquites”» i «*Arquites* “flatxès o arquès”».

argenter Orellana (II, 415-6) documenta molt bé el canvi de *argenteria* per *plateria*: en 1695 en la documentació del Mustassaf encara apareix *argenteria*, però quatre anys abans ja troba *plateria* en la mateixa doc.; i considera *plata*, *plater* i *plateria* castellanismes de la mateixa llei que *obispo*, *arçobispo* i *pala-cio*. El *DCVB* documenta *plater* en 1647 i 1696 (dics. de Torra i Lacavalleria); trobe *plater* en Catarroja (1654).⁽¹⁾ També apareix *plater* en l'auca dels oficis que reproduïx Sanchis (p. 178) i que ell considera de 1578: fóra la primera doc. del mot, però crec que aquesta auca deu ser posterior.⁽²⁾

batifuller C. Ros (1764, pàg. 38) va enregistrar la variant *batafuller* «batihoja». I amb canvi de la bilabial per la nassal homorgànica (normal en valencià: cf. *matafaluga*, *mandúrria*, *mancal*) trobem *matafuller* «batihoja, batidor de oro» en Lamarca (1842), en Escrig (1851) i en Cabrera (1868). Els mateixos canvis degueren afectar el verb *batifullar* (que el *DCVB* troba en el Nebrija cat. de 1585 —no al Busa (1507)—i defineix com a «treballar els metalls reduint-los a fulls prim») car trobem *matafullar* a la *Rondalla de rondalles* («Açò de voler *matafullar*-ho tot no porta cosa bona», ed. 1769, pàg. 36) i en el dic-

(1) *Llibre de Comptes del Consell de Catarroja (1652-1658)* (ed. per V. Olmos i A. López, Catarroja, 1985), pàg. 131.

(2) La *GERV* (s.v. *auca*) n'esmenta dues d'oficis: una de la primeria del segle XVII i l'altra de 1670.

cionari d'Escrig (*matafullar* «batir con el martillo el oro ó plata, etc., reduciéndolo a hojas o planchas»). Carles Ros va arreplegar una variant *marafallar* «machacar» (1764, pàg. 300) que el diccionari de Llombart (1887) qualifica d'antiquada (no enregistrada en Escrig). En el diccionari de Lamarca (1839) trobem una altra variant *matafallar* «machacar», que també enregistra Escrig, però com a secundària i amb remissió a *matafullar*. El *DCVB* dóna documentació —textos culinaris— del segle XV i del XVI de *marafallar* «esbocinar», que Joan Coromines (*DCor*, s.v.) considera provinent de l'àrab.

botinghes Variant de *potinga* no enregistrada enlloc. La primera doc. del cat. *potinga* és de 1840 (Labèrnia) i la primera del castellà *potingue* de 1843 (*Academia*). La nostra variant *botinghes* —amb grafia *gh* italianitzant, que també usa Exulve en el mot *palafangher*— avança, doncs, en dos-cents anys la primera doc. del mot. JCoromines considera el mot pres tant en cat. com en cast. de l'occità modern *poutingo* extret de *poutingaire* (<*apouticaire*) (*DECH* i *DCor*). L'aparició de *botinghes* en 1643 em sembla que obliga a reconsiderar la qüestió.

burater Mot n.e. al *DCVB* ni al *DCor*. Tarraça el defineix així: «Epitogarius, Colubiarus, Ktolarius, Pephuiarius». *Pepum* era «vestit primitiu de les dones gregues» «mantell de cerimònia» (Segura). Els *buraters* devien elaborar peces de roba de les teles anomenades *burat* (1704), *burata* (1682, Bruniquer, *Rúbriques* V, p. 262), *buratí* (1704) i *burató* (1607, València, *DAG*).

caldiriçlau «'Clavicularius'. Nomencl. junii, M<iguel> Nav<avarro> <*Vocabulario de las partes interiores del cuerpo*> pàg. 155» (E.). Mot no enregistrat enlloc. Devia ser el «clauer o portaclus». Cf. *adobicius* (1599, *DAG*).

camueser Exulve amplia la definició de Tarraça: «*camueser* Pomarius a Pomum, camuesa o poma». OPou (38v) dóna: «*camuesas* o *pomes camoses* Mala bethica. Poma apiana». Segons el *DCor* (s.v. *camosa*) el mot és «probablement derivat d'un nom de lloc galaico-portuguès».

caneler «Candelarius a Candela per la canela» (E.). També *canelers* en Ginart. OPou (116r) i Busa *candeler*, amb reintroducció cultista —segons *DCor*— del grup *-nd-*; forma que també trobem a València en 1431: *candeler de seu* (Piles, pàg. 226).

canteria Variant n.e. al *DCVB* de *canteria*, resultant d'una haplologia o truncament, com la que ha donat *cirer* per comptes de *cirerer*.

capser Orellana (I, 306-7) aprofita el comentari al carrer dels *Capsers* per a mostrar la riquesa de la nostra llengua, que distingeix les *capses* de les *caixes*: les *caixes*, de fusta gruixuda, per a guardar-hi roba, amb frontisses i pany i

clau; i les *capses*, de fusta prima i feble —que s'anomenava *fulleta*—, més petites que les caixes; i lloa l'encert de la traducció llatina d'Exulve: «Capsularius - - - deductum à nomine diminutivo capsula». Però dels nostres autors només Exulve arreplega *caixer* i encara només com a *caxer de llibre* (cf. també *escopeter de caxa*): per ventura aquesta absència s'explica perquè els *caixers* formaven part del gremi dels fusters. Segons Tramoyeres (p. 88): «Exulve al encuadernador lo llama *caixer de llibre*, definició exacta dado que en esta época eran muchas de las encuadernaciones de madera, forradas de piel».

carasalader Exulve manté la *-r-* primitiva. La *-i-* de Tarraça deu ser una errada.

chirimiter Variant n.e. al *DCVB*, el qual arreplega *xaramiter* —i *xaramita* i *xirimita*—en valencià meridional. Al *Tirant* ja apareix *charamita*: «trompetes, clarons [cf. *clarí* en Exulve] e anafils, tamborinos e *charamites* e altres diversitats de sturments» (cap. 483). El *DECH* (s.v. *chirimía*) considera el valencià *xirimita* resultat d'un encreuament entre un mossàrab **caramita* i un afrancesat *xirimia*.

clavasoner «Clavifiger à clavos fingendo» (E.). Mot n.e. ni al *DCVB* ni al *DCor*. El resultat de la faena del *clavasoner* —«conjunt de claus clavats en una cosa (vaixell, fustam de construcció, etc.)— s'anomenava en català antic *clavaó* o *clavó*⁽³⁾ i a partir del segle *xvi* *clavasó* (docs. de 1518 i 1614 —valencià—, *DCVB*). El *DCor* considera *clavasó* «ultracorrecció local mall. (i antiga) poc recomanable». No és solament mall., sinó també eivissenc i valencià. En 1739 usa un derivat de *clavasó*, el verb *enclavasonar*, Josep Esplugues, nat a Agullent, a la Vall d'Albaida, en el seu dietari: «El techo estava tan *enclavasonat* que al descobrir-lo, a més dels claus que es romperen - - -, hagué molts anys pervenció per a remendos y refondre per a la obra» (ed. ECasanova, pàg. 99). *CRos* (1764, pàg. 75) va arreplegar *clahuaçò* «clavazon» (reprod. per Sanelo, pàg. 101). I a Alcoi s'anomena *clavasó* «la unió de la mànega amb el vestit»: «clavar la mànega, fe(r) el *clavasó*». Per ventura es va crear la forma *clavasó* —si és que no coexistí amb *clavaó*, *clavó*— per evitar la confusió amb *clavó* diminutiu de *clau*.⁽⁴⁾

desclauquillador «Dessigilator. Nov., Reserator, Neb. pròpiament obrir lo tan-cat». Mot n.e. al nostres repertoris lexicogràfics. Al *DAG* trobem *cauquilla* «marca, segell», *-ador*, *-at* (docs. del *Manual de Novells Ardits* barceloní, IV i V [1583]), *clauquilla* «sello de aduana», *-ador*, *-ar*, *-er* (en l'edició de 1625 dels Furs de València de G. R. Mora d'Almenar), i *desclauquillar* amb remissió a *clauquillar*. En el *Repertori* de Ginart (1608) trobe: «*clauquilles* y *desclauquilles* se han de fer segons lo acostumat» amb remissió al Fur de Felip III de 1604; en aquest fur podem llegir: «Que en lo *clauquillar* y *desclauquillar* les bales y caxes de mercaderies se garde lo acostumat».⁽⁵⁾ Segons Tramoyeres

(3) Vegeu-ne diverses citacions dels segles *xiv* i *xv* al *DCVB*. Afegiu-hi Busa: «*clavaó* de claus 'clavamentum».

(4) Vg. Joseph GULSOY, *Els descendents del sufix - (A)TONE en català*, dins la miscel·lània d'homenatge a Germà Colon, Tübingen, 1989, pàgs. 361-381.

(5) Vg. E. CISCAR PALLARÉS, *Las Cortes valencianas de Felipe III*, València, 1973, pàgina 45.

(6) El mot *clauquiller* —que el *DCVB* malinterpreta com a «instrument per a clauquillar»— potser té alguna relació amb el valencià *coquiller*. Qui va enregistrar primerament el mot fou C. Ros, 1764: «*coquiller* “aprendiz de hornero”»; Lamarca (1839) els atribueix una característica física curiosa: «*comes de coquiller* “patizambo”»; Escrig (1851) defineix *coquiller* com a «anàcalo»; el *coquiller* és un dels personatges populars del llibre *Los valencianos pintados por sí mismos* (1859) [trad. com a *Els valencians pintats per ells mateix<os>* per E. Soler Godes, V., 1962, pàgs. 166-9]: «la seua faena consistia en anar carregat tot el dia amb la pesada taula de pa o grans cistells, portant la pasta de les cases al forn i tornant el pa ja cuit» (pàg. 167). Podríem pensar que hom l'anomenà *clauquiller* —deformat després humorísticament, per encreuament amb algun derivat de *coca*, en *coquiller*— per les marques que devia fer als pans per saber de qui eren i poder-los portar després a les propietàries. Però tant *DCVB* com *DCor* veuen en *coquiller* (i en el tortós *coqueller*, -a) derivats de *coca*. Segons J. Coromines són derivats d'un «diminutiu o hipocorístic *coquilla/coquilla*» «panet», que «és versemblant que es vagi usar molt», però dels quals no hi ha dissortadament cap rastre en català. Si en occità: ja Coromines esmenta l'aranès *coquillon*. És general a Gasunya: *couquilloù*, -ot «sorte de petit gateau...» i també «pâtissier» i llinatge (cf. el nostre *Coquillat*) (Simin Palay). Cf. el llemosí *cauquilloù* i el provençal *couquihoun* («petite coquille» i «fille o femme de petite taille») (*TiF*). *Couquello* és «petit pain» al Roergat (*TiF*;

(pàg. 133) «en el gremi de matalafers els veedors s'anomenaven *clauquillers* [ell escriu *clanquillers*] o marcadors, perquè - - - senyalaven els matalafs, coixins, etc., fabricats conforme a les prescripcions de les ordenances».⁽⁶⁾

empedrador «Silicarius, ii, Neb. silex, cis *pedreñera*». *Pedrenyera* «pedra foguera» es troba en el *Liber Elegantiarum* de JEsteve i en el *Cartoixà* de Corella (*DAG*) i al *Tirant* i a l'*Egidi Romà* (*DCVB*). Enfront de «*pedernal* Silex, icis» (Neb. 1516) trobem en Busa: «silex, icis per *pedregal* o pedra dura» i «*pedra foguera* Silex».

enginyer «Trochlearius, rechamarius, fabricensis» (T.); «*engiñer* o *ingenier* Trochlearius a Trochlea, que és lo *ingeni* - - - cert gènere de *ingeni* - - - lo que obra *ingeniosament*» (E.). *Ingenier* no apareix al *DCVB*, que sí que enregistra *ingeni* i *ingenios* en textos de darrereries del xv i del xvi. OPou (2r): «lo *engiñer* o lo qui traça la obra Architectus, ti».

estatger «Insularius» (E.). Segons Busa: «*insula*, e la casa que no termene ab altra» i «*insularius*, ii lo habitador o guarda d'ella». Per a Exulve l'*estatger* és, doncs, el «masover». OPou (1r) donava a *estatger* un sentit més general de «inquinilus»; també *estager* «inquinilo» en CRos (1739). En el valencià central i septentrional el mot s'ha conservat fins a l'hora d'ara en diversos sentits (vg. *DCVB*): «*estager* o *estatger* Masadero o casero» (Escrig, 1851); «*estacher* de un mas Masobero o aperador» (Cabrera, 1868); «al so Gaspar el *estacher* - - - al sochecte amo d'esta habitació» (Escalante, *Obres Dramàtiques Completes*, I, 1922, pàgs. 82, 85; un altre ex. al vol. II, pàg. 363); «aquella casa tan gran, on la família eren *estagers* des de fea prop de dos-cents anys» (VMarco, *jBona nit, cresoll!*, 1986, pàg. 24).

exeter «Euripiarius, ab euripus, i: lo *surtidor* del aygua. Siphuncularius, a siphunculus nombre diminutiu de siphon, nis, per lo *chorro*, apud Nebr.» (E.). Mot n.e. ni *DCVB* ni *DCor*. Ara el grafiariem *aixeter* i el definiríem com a «el qui feia o instal·lava les aixetes de les fonts». Cf. Busa: «*euripus* per loch aon bull aygua» i *sip<h>unculus*, i per canó de font» i OPou: «lo *surtidor* Euripus, pi», «des *axetes* per hon raja la aygua Siphon, onis, Siphunculus, li» (11r).

faraute «Caduecus, ci» (T.). És errada per *caduceus* «vara rodada de dues serps, símbol del comerç, que portaven antigament els heralds i emissaris» (*DSegura*). Cf. «embaxador Legatus, *caducifer*, ri» (T.), «embaxador *Caduceator*» (E.). En occità antic hi havia *faraut* «héraut, messenger» (*PDPF*) i en català trobem *faraut* en la trad. del *Pierres de Provença* (1650) i en el Diccionari de Lacavalleria (1696). El *faraute* de Tàrraça és la primera doc. d'aquesta variant en català; CRos (1739) dóna *faraut* «faraute, ò Interprete» (pàg. 67), i en el dic. de 1764 també *faraut* «Interprete» (pàg. 103); també *faraut* i *faraute* i *farautejar* en Escrig

(1851); i *faraut* «faraute, intérprete, trujamán» i «fam. bullicioso, entrometido» en el *DMGad* (però la variant que usa en les seues valuoses obres en prosa és *faraute*).⁽⁷⁾ Meyer-Lübke considera el cast. *faraute* manlleu de l'occ. i cat. *faraut* (*REW*, 4115b). JCoromines, contràriament, pensa que és el cat. qui ha manllevat el mot al cast., on *faraute* ja es doc. en Nebrija (1495) i on la *f*-s'explicaria com a ultracorreció;⁽⁸⁾ fins i tot del cast. hauria tornat al fr. *farraud*:⁽⁹⁾ em sembla que el raonament de JCor. menysvalora el paper de l'occ.-cat. *faraut*.⁽¹⁰⁾

flaçader «*Fraçader* o *flaçader* Lodiciarius à lodix, cis per la *fraçada* - - -stra(n)gulum, i per la *fraçada*, o tapet, o cobertor» (E.). És una mica sorprenent aquesta variant amb *fr-*, que el *DCVB* només localitza a Ribagorça i a l'Alguer. Al cap. 343 del *Tirant* apareix el mot: Aguiló va llegir *fraçades*, Riquer i Cabanes *flassades/flaçades* (certament la grafia de l'ed. prínceps —que comprove al facs. p. p. l'ed. Del Cenia al Segura— és una mena de *i* sense puntet que abona totes dues lectures).

guadañador «Feniseca a seco & fenum» (E.). En OPou (57v) trobem una variant semblant: «la dalla o *godalla* Secula, ae», «dallar o *godallar* Seco, as, are». A Gandia es diu *godalla* «podón» (*DCVB*).

imaginari Mot n.e. ni *DCVB* ni *DCor*. La forma antiga era *imaginayre* (1394, OPou, Verdaguer) o *esmaginayre* (1330). *Imaginer* en l'auca dels oficis de 1578 (Sanchis, pàg. 178).

magerrer «Manu(a)biarius à manubiae, arum que és diner replegat de alguna cosa» (E.). Variant n.e. als nostres discs. Aguiló va arreplegar *macharrer*, *magerra* i *majarrer* en textos valencians del s. XVII; el *DCVB* afegeix una variant *almagerra* —amb aglutinació de l'article àrab— que doc. en textos també valencians de 1329, 1443 i 1497. Escrig (1851) a més de *majarra*, *-er*, dona un *manjarra* «arquilla; especie de cepillo, para meter el dinero que se recoge de varias procedencias» i *manjarrer* «el funcionario a cuyo cargo estaba la arquilla antes indicada».

margenter «Circitor, Barathro, Palangarius» (T.); «Circitor Neb. Scrutarius Neb. aon aferma que scruta, dicuntur, quae vendunt cirunforanei institutores. Institor. M. N.» (E.). Cf. «qui ven per la carrera *Circitor*» (E.). És grafia ultracorreció de *marxanter*, mot n.e. al nostres discs., derivat de *marxant*, gal·licisme que ja apareix usat al *Spill* de JRoig (c. 1460). Trobe *marxanter* en una relació de «picacantons y vagabunts» bandejats de València en 1511 (Carboneres, pàg. 160): «Soler, *marganter*»[on cal llegir, evidentment, i com era prou usual a l'època, -g- com a palatal —sonora o, més aïna, sorda (si hagués existit una pronúncia sonora, cosa que no crec probable, s'hauria d'explicar per contami-

DAlib el grafia *coquèla*); i *couquèu* i *couquèl* «grumeau de farine, de lait ou de sang» i «petit enfant, fille mal accourée» (*TdF*)...

(7) Vull cridar l'atenció sobre dos mots que han passat per malla als nostres diccionaris i que em semblen relacionats amb *faraut*: *gafaüt* i *garraute*. Trobe el primer en *La Donsayna*: «no mes reina el *gafaüt*» (1845, pàg. 135) i en *El Tabalet*: tots son mals lladres, y tan mals, cuant son mes bons per a fer el *gafaüt* (- - -) tot el dia-sarpon de la escala *gafaütera*» (1847, pàgs. 142-3 de la reed. de Lletra Menuda, Sueca, 1972); *El Gafaüt o El Pretendiente labriego* és el títol d'un sainet de Bernat i Baldoí (Llombart, *Los fills de la Morta-viva*, pàg. 264) i també s'anomenava *El Gafaüt* un setmanari humorístic que es publicà a Castelló de la Plana en 1866 (*GERV*); el sentit sembla que és «lladre» i sospite que es degué crear per un encreuament entre un *farauit i el verb *agafar*. La primera doc. de *garraute* també és de 1845, parlant dels francesos: «com tenen estos *garrautes* el cap mes dur que les peñes, i prenen els pitos per flautes» (*La Donsayna*, pàg. 169); també usa el mot MGonzález Martí en 1965: «era un pinta, *garraute*» (*Contes del Pla i la Muntanya, De la València del s. XIX, V.*, pàg. 15); deu ser resultat d'un encreuament, semblant a l'anterior, entre *farque* i el verb *agarrar*.

(8) *DECH* (s.v. *heraldo*): «con la substitución usual de la *h* aspirada francesa», de la qual trobe casos com *ara fonta*, *fardido* (<*honte*, *hardi*, MPidal, *Orígenes*, pàg. 206), i *farpa* (<*harpe*, ss. XIII-XV, *DECH*). Però igualment «usual» era el canvi de la *h*- aspirada per *f*-

en gascò medieval: GRohlfs (*Le Gascon*, 3^a ed., nota 202) esmenta casos com ara *faut* «haut», *fala* «halle», *fasta* «hâte» i *fuche* «huche», formes degudes al fet que «les scribes médiévales remplacent mécaniquement par f l'h du gascon, réputé particulièrement vulgaire». Per tant, també es podria pensar que fou en el gascò medieval on es produí la ultracorrecció *faraut*. (9) Parer que accepten Bloch-Wartburg: «*Faraud*, 1743 (Vadé). Mot du langage pop. Empr. de l'esp. *faraute* (lequel est empr. à son tour du fr. *héraut*, avec transposition de l'h du mot fr. en f-)». (10) Cf. *Faraut*, *Faraut* i *Faral* llinatges occitans (*TdF*), que deuen ser antics, car el trobador nicenc autor de la *Vida de Sant Honorat* (segle XIII) s'anomenava Raimon *Feraud*. El llinatge català *Ferragut* en podria ser una variant. El *DCVB* documenta *ferragut* com a apel·latiu «coltell o altra arma de punta» en l'andònim *Cançoner català* de la Universitat de Saragossa (mitjanja del s. xv): «el *ferragut* qui'l costat li entra»; i considera aquest i el llinatge provinents del llatí *FERRU ACUTU* «ferro agut»; Moll considera el llinatge *Ferragut*: «contracció de *ferro agut*, aplicat com a sobrenom a homes d'armes» (*Els llinatges catalans*, 1^a ed., 1959, pàg. 347), i «contracció de *ferro agut*, nom de coltells i altres armes de punta, aplicat a l'home que n'anava armat» (2^a ed. 1987, pàg. 298). Convindria comprovar la citació del *DCVB* per veure si es pot interpretar *ferragut* com a «home d'armes»: recordem que l'*herau* també s'anomenava *rei d'armes* en cat. (*Tirant*, *DCor*, s.v. *herald*) i *rey de armas* en cast. (1591, *DECH*, s.v. *heraldo*).

nació de *marge*)—]. El nostre mot té un derivat *merxanteria* usat per Jordi de Sant Jordi: «qua res de leys [de les dones] no m'acost ne no'm toch, / si totes són de tal *m*.» (ed. Riquer-LBadia, pàg. 184, que interpreten com a «mercadeig», amb variants interessants als ms.: *merxentaria* i *merxanderia*) i per Pere Marc: «Si bé volem hun petit sovenir / Com som tots faytz d'àvol *marxanteria*, / E'l sùtzeu loch on la mayre'ns tenia» (ed. APagès, Castelló, 1934, pàg. 53, amb vrs. als manuscrits semblants a les de JSJordi). Per ventura no ens trobem davant de gal·licismes sinó de variants llemosines de l'occità antic *mercandaria*, *marc* —«marchandise; voyage pour affaires» der. de *mercandar*, *marc*— «commercer» (*PDPF*). Cf. occ. mod. *marchandar* i *marchandaire* (auvernhàs) (*TdF*).⁽¹¹⁾

neteja dents «Scalptor dentium a Scalpo, is, psi, que és rascar, y de aí Scalper, ri el rascador» (E.). Ofici curiós, independent del *quexaler* «dentarius», que Sanelo ja anomena *arrancaquixals* (pàg. 72).

palmiter I «mestre de *palmitos* Flabellarius faber a Flabellum, i *avanillo*» (E.). La primera doc. de *palmito* era del XIX (Llorente, *DCVB*). També es documenta en el segle XVII l'altre castellanisme, propi del Principat: *vano* (1662, 1696).

pedrapiquer A les hores presents és la forma tortosina i valenciana, però abans devia ser més general, car també Busa ampra *pedrapiquer*. També, es va usar en el mateix sentit *piquer* (1425, Piles, pàg. 196), d'on procedeix el diminutiu *piquerol*, mal grafiat com a *picarol*.

pifaro Joan Esteve (1489) escriu *píferes*. *DCor* considera *pifaro* (que també apareix en OPou [117v]) provinent de l'it. *piffero*.

pinter «Pectinum faber ad texendum, Liciniarius, ii» (T.). «*Pinter* qui fa *lliciços* Liciarius a Licium, per lo *lliz* de les teles» (E.). Segurament els *pentiners* devien fer les pintes per a pentinar-se les persones i els *pinters els* pintes per a teixir.

ramilleter *Ramelleter* (Labèrnia 1840). Carrer dels *Ramilleters* (1866; Carboneres, pàg. 82). Ja trobem *ramellet* com a «pom de flors» al *Procés de les olives* (1497) i Orellana (II, 269) troba els *Ramellets* com a nom d'un lloc del Mercat de València en 1647. Sembla clar que el cast. *ramillete* (1601) és manlleu del cat. *ramellet*; però la *-i-* de *ramilleter* deu ser d'influència castellana.

regañó «Redem <p>tor, ris, reme <n> surum em <p> tam iterum emere. Met. longe. defunto vocablo. Condimentarius a Condio por guisar o adobar» (E.). Cf. «bodegoner *Condimentarius*» (E.) i Neb. 1516: «bodegonero que come en el bodegón *ganeo -onis*» i «bodegonero que vende allí *caupo -onis*». Amb el terme *reganyó* Exulve fa referència a dos oficis: a) «arrendador de les rendes públiques» (sentit que donen a *redemptor* Neb. i Busa); i b) «bodegoner». «Defunto vocablo» em sembla que es refereix a «redemptor», ço és, al primer

sentit de *reganyó*. Només coneixíem *reganyó* com a «entre pescadors, el llo-barro que no arriba a pesar tres terces» (Barcelona, *DCVB*), mot que el *DCor* encertadament relaciona amb *ganyó* «hipòcrita, tortuós de conducta» i «avar, estret en donar». *Ganyó*, en aquest sentit, ja el va usar Eiximenis i és viu a la zona de Girona, l'Empordà i la Plana de Vic (*DCVB*), on també hi ha el derivat *ganyoneria* «hipocresia maliciosa, gasiveria» (*Dag*); *ganyó* devia ser usual en cat. ant. car també tenim doc. d'un derivat *ganyonia* en el *Llibre dels Mariners* (s. XIV o XV, *Dag*). També en cat. antic trobem una variant *guinyó* que l'admirat mestre Marian Aguiló va arreplegar del *Llibre de Col·lacions* (s. XV): «Hom falls e doble e scur e *guinyó* e enganador e barater e trafaguer», amb derivat *guinyonia* (s. XIV, *DCVB*, i en Eiximenis, *DCor*). És sorprenent que la mateixa alternança *ga-/gui-* la retrobem en *reganyar/reguinyar* i ders. *DCor* considera *ganyó* der. de *ganya* per la «mala cara» que se suposa al *ganyons*. M'agradaria cridar l'atenció sobre un possible ètim del nostre mot, no observat fins ara. Es tracta del llatí *GANEŌ*, *-ONIS* «llibertí, calavera», der. de *GANEUM*, *-I* «taverna, bordell». No hi veig cap objecció ni fonètica ni semàntica. Em sembla molt important l'exemple de *ganyonia* que reportà *MAguiló*: «Donchs vejats si és foyll hom qui'n bagasses fia ne en sa *ganyonia*». Observeu: *ganyonia* de bagasses/*GANEUM* «bordell»... Hi ha, a més, l'occità antic *ganhon* «petit cochon» (*PDPF*) que també s'explicaria bé a partir de l'ètim que proposem.

sarrier *Sàrria* és encara l'única forma que ampren *CRos* (1764), *Orellana* (II, 532, c. 1800), *Sanelo*, *Lamarca* (1839) i *Cabrera* (1868). Escrig (seguit pels seus epígons *Llombart* i *MGadea*) dóna preferència a la variant *sària* i s.v. *sàrria* remet a aquella. La raó del canvi és, com diu molt bé *JCoromines*, el canvi en la sil·labació: el fet de pronunciar la *-i-* com a semiconsonant té com a conseqüència que la *-rr-* passe a posició implosiva, en la qual no es pot mantenir com a vibrant múltiple. Però possiblement el canvi —que afecta tot el català occidental— no es deu al fet que els parlants occidentals no siguen tan ben «raçats» com els orientals (vg. *DCor*), sinó al vocalisme àton: és difícil que el canvi que tractem es done en el dialecte oriental, on la relaxació de la *-a* àtona final arriba a fer-la desaparèixer en el grup *-ia* en una bona part del dialecte: cf. *graci*, *histori*, *sarri* (per *gràcia*, *història*, *sàrria*) en rossellonès, mallorquí i eivissenc: qui pronuncia *sarri* té poques possibilitats d'arribar a pronunciar *sària*...

sellador «Caelator, Inclu(s)sor» (E.). *Busa* defineix *caelator* com a «argenter de *siel*» i «*caelatura*, e per la obra de *siell*». Però aquesta alternança *-l/-ll* no es repeteix en la part cat.-llat., on trobem «*sielador* celator» i *siel*, *sielada*, *sielat* i *sielar*. Aquesta variant *siel* (o *siell*) no ha estat enregistrada pel nostres dics. (Només *DCor* esmenta un *sicel* en el *Nebrija* cat. [deu ser l'ed. de 1562]). *Caelator* és «cisellador, gravador» i *inclusor* «encastador, joier» (*DSegura*). No

(11) També apareix *merchanter* en un text il·licità de la primèria del s. XVII: «argenters, *merchanters*, tenders» (*Llibre del Mustassaf del Ravai d'Elx*) segons em comunica M.ª Antònia Cano. Cf. fr. *merchandeur* «regatejador» (1836, Bloch-Wartburg) i andalús *marchanteria* «tráfico de la compra y venta de ganado para el matadero» (AVenceslada, *Voc. And.*).

crec que el *sellador* d'Exulve siga un castellanisme, der. del cast. *sello*, encara que no ho podem descartar. ¿Podria ser una deformació de *siellador* der. de *siell*, la forma que hem vist usada per GBusa en 1507? A parer meu hi ha alguna possibilitat. De *sisell* no tenim doc. anterior al s. XIX. És cert que al *DAG* podem llegir: «*sisell* Inv. de la Seca, Palma, 1662», però dissortadament no hi ha cita. El *DCVB* data *cisellar* en 1640, però el text, procedent del *DAG*, fa: «una tassa de peu alt sisallada» (Inv. Dalmases), i *sisallada* potser no és der. de *cisell* sinó de *cisalla* «retalladures de metall», mot que el *DAG* doc. en un inventari de Vic de 1422: «una candalereta ab un poch de *cisaya* de lautó», amb una variant *sialla*, que el *DCVB* doc. en 1415: «de les *sialles* cobrades». Es tracta de mots de la mateixa família (procedent de ders. del verb *CAEDERE* «tallar») que *encisam/enciam*, *recialla*, en els quals observem l'elisió de -s- intervocàlica.⁽¹²⁾ *DCor* considera *cisell* i *cisalla* manlleus del francès, on *ciseau* i *cisaille* es doc. en els ss. XII-XIII. Però per a Meyer-Lübke (*REW* 1472 i 1474) els mots fr. i cat. i els occitans *cizalha* i *cizels* són evolucions paral·leles de *CISALIA i CISELLUM.

sola miges «Tibialium Soleator» (T. i E.). *Solar* és «posar sola a un calçat» (*DCVB*, doc. 1568); però les *miges* que solaven els *solamiges* no devien ser un *calcer* sinó una peça de roba: car trobem «*tibialia*, -ium calças hasta las rodillas» (Neb. 1516) i «*tibiale*, is calça fins al genoll» (Busa). S'hi ha d'entendre, doncs, *miges* com a *miges calces*, forma que ja usa OPou («los baixos o *miges calces*») i d'on procedeixen els dos geosinònims del cat. modern: *calces* (val., bal.) i *mitges* (occ., or.). *CRos* (1739) ja va documentar el sentit de «*solar calces*» del nostre *solamitges*: «*çolar*, las medias o los zapatos» (pàg. 50).

tira sacs «Saccarius» (E.) i **tira vi** «Vinivector» (E.). No enregistrats als nostres dics. Hem d'entendre *tirar* en el sentit de «traginar, transportar, arrossegar», com en el mot *tiraterra* «qui tragina terra d'enderrocs per a la construcció; agaso, mulio (*DTorra*)» (*DCVB*, *DCor*). *Tirasacs* encara era viu a València a la primeria del segle passat: Tramoyeres (pàg. 92) reproduceix la relació de cases socials dels gremis segons la guia *Valencia en la mano* (1825): al carrer dels Conills, n.º 7 tenien la seu els «compañs o compañeros y *tirasacos*». Observem el sentit laboral de *company*, que no veig enregistrat als dics.; sí que es troba, emperò, en l'excel·lent classificació dels oficis valencians que fa MSanchis Guarner (pàg. 179) car inclou els «*companys* o tiracordetes» dins el ram del transport.

(12) L'elisió de la -s- intervocàlica per dissimilació de sibilants es dona de vegades en cat. ant.: *esgleia*, *rehestir* (ant.)/mall. *reistir* (*DCor*, s.v. *recialles*).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BLOCH, O. & W. von WARTBURG
1986 *Dictionnaire Étymologique de la Langue Française*, 7^a ed., Paris: PUF.
- BUSA, G. & E. A. de NEBRIJA
1507 *Diccionari llatí-català i català-llatí*, B.: C. Amorós (reed. facs. amb un estudi preliminar per G. COLON i A. J. SOBERANAS, B.: Puvill, 1987).
- CABRERA, J. M.
1868 *Vocabulario valenciano-castellano*, V.: F. Campos.
- CARBONERES, M.
1873 *Nomenclátor de las puertas, calles y plazas de Valencia*, V.: J. Peidró (reed. facs. V.: Ll. París-Valencia, 1980).
- D_{Ag} (M. AGUILÓ)
1914-1934 *Diccionari Aguiló. Materials lexicogràfics aplegats per M. A. i F. revisats i publicats sota la cura de P. Fabra i M. de Montoliu*, 8 vols., B.: IEC.
- D_{Alib} (L. ALIBÈRT)
1966 *Dictionnaire Occitan-Français d'après les parlers languedociens*, 2^a ed. (1988), Tolosa: IEO.
- D_{Cor} (J. COROMINES)
1980-1988 *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*, 8 vols., B.: Curial i la Caixa.
- D_{CVB} (A. M. ALCOVER i F. DE B. MOLL)
1926-1968 *Diccionari Català-Valencià-Balear*, 10 vols., Palma de Mallorca: Moll.
- D_{ECH} (J. COROMINAS)
1980-1983 *Diccionario Crítico Etimológico Castellano e Hispánico*, 5 vols. Madrid: Gredos.
- ESCRIG, J.
1851 *Diccionario valenciano-castellano*, V.: P. Aguilar (Use la 2^a ed. V.: P. Aguilar, 1871, que sembla que és idèntica a la primera).
- GERV
1973 *Gran Enciclopedia de la Región Valenciana*, 12 vols., València.
- GINART, O. B.
1608 *Repertori general, y breu sumari per orde alphabetich de totes les materies dels Furs de Valencia*, V.: P. P. Mey.
- LAMARCA, L.
1839 *Ensayo de un diccionario valenciano-castellano*, V.: J. Ferrer de Orga (reed. facs. V.: París-Valencia, 1980). (La 2^a ed. V.: J. Ferrer de Orga, 1842, conté 328 mots nous).

- LLOMBART, C.
 1887 *Diccionario valenciano-castellano de J. Escrig, 3ª ed. corregida y aumentada*, V.: P. Aguilar.
- MARTÍ GADEA, J. (*DMGad*)
 1891 *Diccionario general valenciano-castellano*, V.: J. Canales Romà.
- NEBRIJA, A. de
 1516 *Vocabulario de romance en latín*, Sevilla. (Trans. i intr. de G. J. Macdonald, Madrid: Castalia, 1981).
- ORELLANA, M. A. de
 1923-1924 *Valencia Antigua y Moderna*, 3 vols., V.: Acción Bibliográfica Valenciana (reed. facs. V.: París-Valencia, 1985).
- PALAY, S.
 1980 *Dictionnaire du Béarnais et du Gascon Modernes*, 3ª ed. París: E. du CNRS.
- PDPF (E. LEVY)
 1909 *Petit Dictionnaire Provençal-Français*, Heidelberg (reed. facs. Raphèle-lès-Arles: CPM - M. Petit, 1980).
- PILES ROS, L.
 1978 *La població de Valencia a través de los «Llibres de avehinament» (1400-1449)*, V.: Ajuntament.
- POU, O.
 1580 *Thesaurus Puerilis*, 2ª ed., B.: J. P. Menescal (reed. facs. V.: París-Valencia, 1979).
- REW (W. MEYER-LÜBKE)
 1968 *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg: C. Winter.
- ROS, C.
 1739 *Breve diccionario valenciano-castellano*, V.: J. Garcia.
 1764 *Diccionario valenciano-castellano*, V.: B. Monfort (reed. facs. V.: París-Valencia, 1979).
- SANCHIS GUARNER, M.
 1983 *La Ciutat de València. Síntesi d'Història i de Geografia urbana*, 4ª ed., V.: Ajuntament.
- SANELO, M. J.
 c. 1800 *Diccionario valenciano-castellano* (ed., estudi de fonts i lexicologia per J. GULSOY, Castelló de la Plana: SCC, 1964).
- SEGURA MUNGUÍA, S.
 1985 *Diccionario Etimológico Latino-Español*, Madrid: Anaya.
- TARAÇONA, J.
 1580 *Instituciones dels Furs, y Privilegis del regne de Valencia, eo summarí e reportori de aquells*, V.: P. de Guete (reed. facs. V.: París-Valencia, s.a.).

TdF (F. MISTRAL)

1878-1886 *Lou Tresor dóu Felibrige ou Dictionnaire Provençal-Français*,
dos vols., Ais de Provença (reed. facs. La Calade: Édisud, 1979).

TRAMOYERES BLASCO, L.

1889 *Instituciones gremiales. Su origen y organización en Valencia*, V.: Do-
ménech (reed. facs. V.: París-València, 1979).

